

Darja Koter

Srednja glasbena šola v Ljubljani pod okriljem Glasbene akademije in Akademije za glasbo (1939–1953)

Svetle in temne poti slovenskega glasbenega šolstva med obema vojnama

Preteklost *Srednje glasbene šole* oziroma današnjega *Konservatorija za glasbo in balet Ljubljana* je tesno povezana z delovanjem *Akademije za glasbo*, saj je bila srednja stopnja izobraževanja skoraj petnajst let njen sestavni del (1939–1953).¹ Prispevek temelji na dokumentih, ki jih hrani *Arhiv Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani* in doslej še ni bil podrobno preučen. Obe ustanovi sta nastajali v politično občutljivem času Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma prve Jugoslavije in sta tesno povezani z družbeno-političnimi trenji znotraj jugoslovanske države, ki je številne slovenske politične in intelektualne skupine zaradi odkritih centralističnih teženj že kmalu po nastanku razočarala. Kljub leta 1921 uzakonjeni *vidovdanski ustavi*, ki je omogočala ustavno monarhijo, je beograjska unitaristična oblast s svojo enostransko sprejeto zakonodajo nesrbskim narodom onemogočala samostojno in neodvisno odločanje o svojem narodnopolitičnem, gospodarskem in kulturnem razvoju. To je tudi med Slovenci povzročilo negotovanje in glasne zahteve po lastni državni tvorbi z denarno in zakonodajno avtonomijo znotraj federativno urejene jugoslovanske države, za kar se je ob številnih somišljenikih zavzemala Slovenska kmetijska stranka. V toku prelomnih dogodkov dvajsetih let prejšnjega stoletja sta nastali dve nasprotujoči si strani. Opozicija srbski enostranski politiki je zagovarjala federalistično ureditev samostojnih narodov, medtem ko je velikosrbska hegemonistična politika dobila moč in zadnjo besedo, ko je kralj Aleksander Karađorđević, nezadovoljen z vse glasnejšimi zahtevami po krepitvi demokracije, 6. januarja 1929 izvedel državni udar, razveljavil vidovdansko ustavo in razpustil Narodno skupščino. S tem dejanjem je bilo konec upov za tiste, ki so verjeli v naprednost parlamentarnega sistema in meščanske demokracije, saj se je država z uvedbo monarhičnega absolutizma oddaljila od pričakovanj dveh ključnih narodov, Slovencev in Hrvatov, ter stopila velik korak nazaj. Poslej je bila kraljevina razdeljena na banovine, ki niso bile nujno etnično zamejene. Slovenci smo zaživeli pod

---

1 Projekt o zgodovini Akademije za glasbo št. P6-0376 je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Dravsko banovino s sedežem v Ljubljani. Politične novosti so v 30. letih tudi med Slovenci rojevale nove politične stranke, ki so se v glavnem delile na dva nasprotna pola. Nekatere so prihodnost slovenskega naroda videle v unitarističnem sistemu, pa čeprav je zagovarjal nepomembnost posameznih narodov in ustoličenje tako imenovane jugoslovanske narodnosti, k čemur so se nagibali liberalci in se pridružili Jugoslovanski nacionalni stranki. Njim nasprotna je bila Slovenska ljudska stranka z nekaterimi enako mislečimi zaveznicami, ki je decembra leta 1932 razglasila svoj federativno naravnani program kot zahtevo za priznanje slovenske narodnosti, lastne zastave, finančno samostojnost in ne nazadnje so podpisniki deklaracije pričakovali politično in kulturno svobodo slovenskega naroda.² Temu smelo zastavljenemu političnemu programu so se uprli nekateri slovenski liberalno usmerjeni politiki in ga označili za poskus razglasitve »samostojne Slovenije«!³ Do novih sprememb v merjenju moči med obema političnima opcijama v slovenski družbi je prišlo po letu 1935, ko je liberalna stran iz rok izgubila bansko upravo in je stranka SLS z dr. Antonom Korošcem (1872–1940) na čelu stopila v vlado. S tem, ko je Korošec postal notranji minister ter tako pridobil na moči in so vodila politična mesta v Dravski banovini prevzeli njegovi strankarski kolegi, so se v okviru banskega sveta nadaljevala prizadevanja za socialnogospodarski in kulturnoprosvetni napredek slovenskega naroda, s tem pa tudi za avtonomno Slovenijo. To se je stopnjevalo in doseglo vrh na začetku leta 1940 z resolucijo o ustanovitvi Banovine Slovenije, njeno uresničitev pa je preprečila prihajajoča vojna.⁴ Vzporedno z vse večjim narodnopolitičnim samozavedanjem so se razvijala tudi različna področja kulture in izobraževanja, ki so prav tako zahtevala pravico do samobitnosti. V vrvežu literarnega, likovnega, gledališkega, glasbeno-gledališkega, znanstvenoraziskovalnega in ne nazadnje vzgojno-izobraževalnega dogajanja so se kot narodnostno in kulturno izjemno dragocena ponovno izkazala tudi različna društva, kot je to bilo v času programa Zedinjene Slovenije. Množičnost ljubiteljske kulture in neustavljiv napredek profesionalno naravnanih znanstvenih, kulturnih in šolskih ustanov, vključno z Univerzo v Ljubljani, je kljub političnim in strankarskim preprekam slovensko avtonomijo močno krepilo in zagotavljalo razvoj.

V to dramatično politično dogajanje so bili močno vpeti tudi glavni akterji za ustanovitev *Glasbene akademije* v Ljubljani, ki so prihajali iz obeh glavnih političnih smeri in tako kot na ostalih področjih bili boj za glavno besedo. Predsednik ljubljanske Glasbene matice dr. Vladimir Ravnihar (1871–1954),

---

2 Prim. Perovšek, 2009, 135–259.

3 Prav tam, 169.

4 Prav tam, 216–24.

po političnem prepričanju liberalcev, in vodilni lik v bitki za samostojni visokošolski glasbeni zavod Slovencev, je o ostrih političnih spletkah slovenskih liberalnih in katoliških strank racionalno in svetovljansko izjavil:

»Prav nič ni bilo potrebno, da smo se v novi državi šli liberalce in klerikalce. [...] Saj so čakali svoje rešitve povsem novi problemi, ki so zanimali vse Slovence brez razlike njihovih strankarskih odtenkov, ki bi nam ob pravilni rešitvi zagotovili udobno, brezskrbno nacionalno življenje.«⁵

Kljub zapleteni politični situaciji in slabim gospodarskim razmeram so ljubljanski kulturniki verjeli v uspeh, posebno od leta 1937, ko je bila v pripravi enotna državna uredba za glasbene akademije.

Glasbena akademija in Srednja glasbena šola (1939–1945)

Vrhunec večdesetletnih prizadevanj, v katerih so v zadnjih letih sodelovali glavni akterji Glasbene matice dr. Ravnihar, ravnatelj Državnega konservatorija Julij Betetto (1885–1963) in vplivni posamezniki iz vrst politikov, kot so bili dr. Anton Korošec, dr. Marko Natlačén (1886–1946) in Miha Krek (1897–1969), je dosegel epilog 9. avgusta 1939, ko je bila v Beogradu podpisana in izdana Uredba o umetniških šolah. Vanjo so bila vključena področja za likovno, uporabno, glasbeno in gledališko umetnost.⁶ S tem dokumentom je status fakultete dobila tudi novoustanovljena *Glasbena akademija* v Ljubljani, njen sestavni del pa je postala tudi *Srednja glasbena šola*. Tak model združevanja dveh izobraževalnih stopenj je bil uveden v Beogradu kot možnost povežovanja učnih programov, kadrov in prostorov. Dotedanji ljubljanski Državni konservatorij je bil z novo uredbo ukinjen, zato je bilo treba razmisliti o preobrazbi učnih programov in večstopenjskega izobraževanja. Nižja glasbena šola je bila odtlej v domeni *Glasbene matice*, tako imenovana visoka stopnja konservatorija je bila preoblikovana v *Glasbeno akademijo*, kot samostojno enoto pa so ji priključili *Srednjo glasbeno šolo*, ki pa je imela še pripravljalno, nižjo stopnjo. Popolna srednja šola je trajala štiri leta in naj bi skrbela za podmladek *Glasbene akademije*, pa tudi za izobraževanje pevcev in inštrumentalistov za poklicne in ljubiteljske kroge, medtem ko naj bi *Glasbena akademija* skrbela za kader, ki bi razvijal slovensko glasbeno kulturo do najvišje možne ravni umetniškega ustvarjanja in poustvarjanja ter vzgajal učitelje glasbe za različne stopnje poučevanja.⁷

5 Ravnihar, 1997, 267.

6 Uredba, ki jo je izdal minister za prosveto Stevan Čirić, je bila objavljena v *Službenih novinah Kraljevine Jugoslavije*, št. 179-LX, l. 21, 9. 8. 1939.

7 »Uredba o umetniških šolah«, *Slovenec* 67 (1939), 181a: 2.

Vodstvo *Glasbene akademije* so sestavljali rektor, administrativni ravnatelj in profesorski svet. Direktor *Srednje glasbene šole* je bil administrativni ravnatelj in član vodstva *Akademije*. Na srednji stopnji so lahko poučevali profesorji, suplenti oziroma profesorji pripravniki in strokovni učitelji. Zakonodaja je na obeh stopnjah dovoljevala tudi honorarne učitelje, kar je bilo nujno, saj je bilo zaradi nezadostne denarne podpore redno zaposlenih pedagogov malo. Za akademsko stopnjo so bili določeni *oddelki za kompozicijo in dirigiranje, koncertno in operno petje, klavir, violino, violončelo, orgle, gledališko umetnost (dramska in operna)* in *oddelek za profesorje glasbe*, ki je služil za namen poučevanja inštrumentov. Na srednji stopnji je bilo nekaj manj oddelkov, in sicer

1. *Oddelek za teoretične predmete z glasbeno zgodovino z obveznim klavirjem;*
2. *Oddelek za koncertno in operno solopetje;*
3. *Oddelek za klavir in orgle;*
4. *Oddelek za orkestrske inštrumente ter*
5. *Oddelek za dramsko, operno in baletno umetnost ter operno zborna petje.*

Čeprav je bila šola načeloma štiriletna, je bilo znotraj oddelkov nekaj izjem. Pouk baleta in orkestrskih glasbil je trajal 6 let, zborna petje pa 3. Predmetnik je bil razdeljen na glavne in stranske obvezne predmete, ob njih pa so poučevali tudi splošne, ki so omogočali zaokroženo srednješolsko izobrazbo. Dijaki so bili lahko zgolj redno vpisani, druge možnosti ni bilo. Posamezni oddelki so imeli vodjo, ki je skrbel tako za visoko kot srednjo stopnjo, kolikor je bila smer izobraževanja na obeh ravneh. V prvem letu 1939/40 ni prišlo do imenovanja rektorja, to delo je kot začasno opravljal Julij Betetto, sicer tudi vodja oddelka za solopetje. Gojenci nekdanjega *Državnega konservatorija* so lahko šolanje nadaljevali v soodvisnosti z doseženim znanjem in uspehom pri sprejemnem izpitu, kar je pomenilo, da so se vpisali bodisi na srednjo ali visoko stopnjo. Šolsko leto za srednjo šolo je trajalo od 15. septembra do 31. avgusta.⁸ Sprejemni pogoji so bili za posamezne oddelke različni. Za vpis na teoretični oddelek je bil pogoj dokončana »nižja srednja stopnja« (kar bi lahko prevedli v meščansko šolo) in starost med 16 in 25 leti, za solopetje je bila dovolj dokončana osnovna šola in starost med 16 in 25 leti, medtem ko je za klavir, orgle in orkestrske inštrumente veljalo pravilo, da se lahko vpiše, kdor ima dokončano osnovno šolo. Kandidati za klavir, harfo, violino in violončelo so smeli imeti največ 16 let, za kontrabas, pihala in trobila pa med 14 in 20.

---

8 Izvestje za šolsko leto 1939–40 (Ljubljana: Glasbena akademija in Srednja glasbena šola, 1940), 12–14.

Sorodne pogoje so imeli tudi kandidati za dramsko umetnost, za operno šolo je bila zahtevana glasbena predizobrazba v trajanju treh let in starost med 14 in 25 leti, pri baletu so pravila velevala zgolj starostne omejitve (7 do 12 let), za operno zbornu petje pa so bili kot pogoj omenjeni štirje razredi srednje šole in starost od 17 do 25 let. Predvideni so bili tudi nadpovprečno nadarjeni kandidati, za katere pa ni bilo starostnih omejitev. Podatki o vpisnih pogojih nazorno kažejo, da glasbena predizobrazba razen izjemoma ni bila obvezna, kar začudi, še posebno, ker je bila nižja stopnja pri *Glasbeni matici* od nastanka leta 1882 in nato na *Jugoslovanskem* in *Državnem konservatoriju* odlično obiskana ter pomembna priprava na srednjo stopnjo. Natančnih odgovorov o teh dilemah ni mogoče oblikovati, pač pa predvidevamo, da so bila vstopna pravila naravnana zelo široko, kar je omogočalo zadosten vpis, dejansko pa so se na srednjo stopnjo večinoma vpisovali dijaki, ki so se že šolali na nižji stopnji. Precej podrobne pa so bile določbe o vrstah in količini izpitov, pri čemer velja izpostaviti, da so bili vsi novinci vpisani pogojno in so ob semesteru opravljali kontrolni izpit, ki je omogočal redni vpis oziroma odpust.⁹ Pri organizaciji šole so se zgledovali po nemških in čeških vzorih, kot sta bila konservatorija v Frankfurtu in Pragi ter glasbena akademija v Münchnu.¹⁰ Učne programe in načrte so pripravljali posamezni profesorji po meri različnih evropskih ustanov in skladno s trendi, ki so jih poznali.¹¹ Glavnina pravil za delovanje *Glasbene akademije* in *Srednje glasbene šole*, ki so bila objavljena ob ustanovitvi akademije, je bila primerljiva z jugoslovanskim in širšim evropskim prostorom.¹² Njena poglobljena naloga je bila usposabljanje za tehnično dovršeno in umetniško delovanje ter priprava na akademsko stopnjo študija.

V prvem letu je bilo na *Srednji glasbeni šoli* redno zaposlenih sedem profesorjev, sopranistka Jeanette Foedransperg (r. Ivanka Knific, 1885–1956; solopetje), skladatelj Slavko Osterc (1895–1941; glasbeno-teoretični predmeti), pianist Anton Ravnik (1895–1989; klavir), skladatelj Lucijan Marija Škerjanc (1900–1973; glasbeno-teoretični predmeti), violinist Jan Šlajs (1893–1975; violina), pianistka Marija Šmalc (por. Švajger, ?–?; klavir) in glasbena pedagoginja Angela Trost (1883–1963; solopetje, fiziologija, fonetika). Po stopnji izobrazbe sta imela srednjo šolo Slavko Osterc in Angela Trost, najvišjo pa Jan Šlajs (tudi Šlais).¹³ Učitelji so bili strokovnjaki

---

9 Prav tam, 14.

10 NUK, Glasbena zbirka, fond Akademija za glasbo, Statuti in uredbe tujih akademij.

11 Tak primer je Julij Betetto. Glej Tina Bohak, *Julij Betetto (1885–1963), nestor opernih in koncertnih pevcev* (Ljubljana: Akademija za glasbo, 2015), 83–84.

12 Prim. Ladislav Šaban, *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda* (Zagreb: Hrvatski glazbeni zavod, 1982); NUK, Glasbena zbirka, fond Akademija za glasbo, Statuti in uredbe tujih akademij.

13 *Izvestje za šolsko leto 1939–40*, 18.

in priznani glasbeniki, kar je bila obetavna napoved za uspešno delovanje *Srednje glasbene šole*. Jan Šlajs se je med drugim izobraževal na praški mojstrski šoli Otakarja Ševčíka, bil je med najpomembnejšimi violinskimi pedagogi na Slovenskem v obdobju med obema vojnama. Leta 1946 se je vrnil na Češko ter poučeval na praškem *Konservatoriju* in nato v Brnu na tamkajšnji *Janáčkovi glasbeni akademiji*. Kot odličen pedagog in metodik je na ljubljanskem *Konservatoriju* in nato na *Glasbeni akademiji* reformiral učne načrte, vpeljal metode znamenite Ševčíkove šole ter dvignil študij violine na visokošolsko raven, primerljivo z evropskim prostorom.¹⁴ Pod njegovim mentorstvom so študirali številni kasneje uspešni violinisti. Karlo Rupel (1907–1968) in Leon Pfeifer (1907–1986) sta bila profesorja violine in vsak v svojem času rektorja Akademije za glasbo, Ali Dermelj (1912–1986) je deloval kot koncertni mojster ljubljanskih simfoničnih orkestrrov, komorni glasbenik in profesor na akademski stopnji, Vida Jeraj Hribar (1902–2002) je bila priznana pedagoginja in prva ravnateljica ljubljanske *Srednje glasbene šole* po njeni osamosvojitvi leta 1953, Fran Stanič (1893–1979) pa velja za enega najuspešnejših slovenskih violinskih pedagogov obdobja po drugi svetovni vojni.¹⁵ Izpostaviti je treba tudi nekatere honorarne učitelje, med katerimi je bilo največ sodelavcev ljubljanskega Narodnega gledališča, pevcev in inštrumentalistov. Nekateri med njimi so poučevali na srednji in akademski stopnji, npr. Dragotin Cvetko (1911–1993; teoretični in znanstveni predmeti), Ado Darian (1895–1965; solopetje), Silva Hrašovec (1910–1994) in Zora Zarnik (1904–1972) klavir, Karel Jeraj (1874–1951; violina in viola), Leon Pfeifer (violina), Danilo Švara (1902–1981; zbor, orkester, operna šola ...) in ne nazadnje Matija Tomc (1899–1986; orgle). Zunanji sodelavci srednje stopnje so bili: Gustav Müller (1902–1945; violončelo), koreograf Peter Golovin, pravo ime Peter Gresserov (1894–1981; baletni ples), Samo Hubad (1917–2016; korepeticije operne šole in solopetja), režiser Osip Šest (1893–1962; deklamacija) idr.¹⁶ Ker je bilo v slovenskem prostoru vseskozi veliko pomanjkanje ustrezno izobraženih pihalcev in trobilcev, je vodstvo *Glasbene akademije* za profesorje najemalo člane ljubljanskega opernega orkestra, ki so bili za poučevanje posameznih glasbil najbolj usposobljeni. Pouk teh glasbil je prva leta potekal zgolj na srednji stopnji, saj je bilo za visoko raven potrebno vzgojiti primerne kandidate. Med honorarnimi učitelji za pihala in trobila so bili Josip Dareš (?–?; oboa), Franc Karaš (?–?; trobenta,

---

14 Zupančič, 2013.

15 Prav tam.

16 V besedilu iz ekonomičnih razlogov ne navajam vseh imen, ki so dostopna v *Izvestjih*.

pozavna, tuba), Slavko Korošec (1902–1967; flavta), Václav Laun (?–?; klarinet) in Feliks Moravec (?–?; rog).¹⁷ Visokošolski študij je bil vpeljan šele po drugi svetovni vojni.

V prvi generaciji gojencev *Srednje glasbene šole* pod okriljem *Glasbene akademije* (šol l. 1939/40) je bilo v štirih oddelkih in različnih razredih skupaj 5 bodočih skladateljev, več kot 40 solopevcev ter okrog 60 dijakov na oddelku za klavir, orgle in orkestrske inštrumente, kjer so prevladovali učenci violine.¹⁸ Med gojenci solopetja naj omenimo Nado Stritar, poročeno Vidmar (1917–1990) in Valerijo Heybal (1918–1994), ki sta tega leta že imeli dobrih dvajset let. Koloraturna in lirična sopranistka Nada Stritar, članica znane predvojne zasedbe sester Stritar in poročena z znanim kulturnikom in politikom Josipom Vidmarjem (1895–1992), je po končani srednji stopnji študirala na *Glasbeni akademiji*, nato pa sredi študija odšla v partizane (1943), kjer je bila ena vidnejših glasbenih in igralskih osebnosti partizanskega gledališča. Po vojni je bila uspešna članica ljubljanske *Opere SNG*, kjer je odpela številne vloge in zanje prejela odlična priznanja (Prešernova nagrada, 1953). Nastopala je tudi v priznanih evropskih opernih gledališčih v Italiji, na Nizozemskem, v Izraelu in v Sovjetski zvezi ter se proslavila kot Violeta v Verdijevi *Traviati*, Gilda v njegovem *Rigolettu*, Rozina v Rossinijevem *Seviljskem brivcu* in kot Mimi (Puccini, *La Bohème*). Ob operi je bila vse življenje tudi uspešna koncertna pevka.¹⁹ Sopranistka Valerija Heybal izhaja iz kamniške glasbene družine. V dekliških letih je začela s poukom solopetja, in sicer zasebno pri pedagogu Francu Župevcu (?–?), po njegovi smrti pa jo je od leta 1938 uril Julij Betetto, s katerim sta ustvarila pristen prijateljski odnos. Ko je februarja leta 1938 uspešno debitala v ljubljanski operni hiši, se je najprej vpisala na *Državni konservatorij* k profesorju Juliju Betettu in bila v naslednjem šolskem letu že v 6. letniku *Srednje glasbene šole*.²⁰ Ker ni navedena med absolventi srednje stopnje in ne med študenti *Glasbene akademije*, predvidevamo, da je z institucionalnim šolanjem zaključila in se naprej izpopolnjevala pri Betettu zasebno.²¹ V naslednjih letih se je njena kariera strmo dvigala in dosegla vrhunec v času delovanja v beograjski *Operi* (med 1948 in 1971), ko je nastopala tudi na imenitnih tujih odrih.²²

---

17 *Izvestje za šolsko leto 1939–40*, 18–19.

18 Prav tam, 23.

19 Kuret, 2005, 120–121.

20 Košir in Bedjanič, 2017, 18–19; *Izvestja za šolsko leto 1939–40*, 24; *Izvestje za šolsko leto 1940–41*, 13.

21 Košir, Bedjanič, 2017, 24.

22 Prav tam, 146–302.

Z drugim šolskim letom (1940/41) je bil končno imenovan rektor Glasbene akademije, kar je postal mednarodno priznani pianist Anton Trost (1889–1973). Ni znano, zakaj to mesto ni pripadlo začasnemu vodji Betettu. Med redno zaposlenimi *Srednje glasbene šole* je bilo malo sprememb, kot učitelj harmonije in kontrapunkta je bil sprejet skladatelj Blaž Arnič (1901–1970), zaposlili pa so tudi nekatere dotlej honorarne sodelavce, Leona Pfeiferja, dr. Danila Švaro in Pavla Rančigaja (1899–1972). Maja leta 1941 je po dolgotrajni bolezni umrl skladatelj in učitelj Slavko Osterc. Zunanji sodelavci za posamezne inštrumente so bili še naprej iz vrst ljubljanskega *Narodnega gledališča*, skupno število učiteljev pa se je z uvajanjem novih splošnih in strokovnih predmetov precej povečalo.²³ Šolanje je na srednji stopnji zaključilo kar 148 učencev, okrog 20 več kot prvo leto.²⁴ Na srednji stopnji je diplomiralo 6 gojencev (2 skladatelja, 2 pianista, organist in pozavnist).²⁵ Med učenci prvega letnika naj omenimo Vilmo (Viljemino) Bukovec (1920–2016), ki je imela ob vpisu dvajset let. Od mladosti je prepevala v cerkvenih zborih in društvenih igrah, maturirala na *Državni realni gimnaziji* v Novem mestu in nato tri semestre študirala na ljubljanski *Pravni fakulteti*. Ko je spomladi leta 1941 zmagala na pevskem tekmovanju ljubljanske *Opere*, jo je to spodbudilo k pevskemu izobraževanju na *Srednji glasbeni šoli* pri Jeanette Foedransperg. Med italijansko okupacijo je bila internirana v Gonars, nato v Dachau, po vrnitvi v Ljubljano pa je študirala na *Glasbeni akademiji* pri Adu Darianu in se nato neformalno izpopolnjevala pri Juliju Betettu in Bogu Leskovicu (1909–1995). Leta 1944 je postala članica opernega studia Mirka Poliča²⁶ (1890–1951) in zboristka opernega zbora, nato pa je vse pogosteje dobivala solistične vloge in po vojni postala ena vidnejših članic ljubljanskega opernega ansambla, kar je ostala več desetletij.²⁷ Na *Oddelku za petje* se je šolala tudi altistka Bogdana Stritar (1911–1992), druga od sester iz pevske družine, ki je podobno kot Nada odšla v partizane in nato do sredine 60. let nastopala v ljubljanski *Operi*. Na oddelku za klavir sta bila skladatelj Zvonimir Ciglič (1921–2006) in vsestranski glasbenik Ciril Cvetko (1920–1999), na violini Cvetko Budkovič (1920–2000), kasneje velik poznavalec zgodovine slovenskega glasbenega šolstva, ter

---

23 *Izvestje za šolsko leto 1940–41*, 8–9.

24 *Izvestja za šolsko leto 1939–40*, 20; *Izvestje za šolsko leto 1940–41*, 11.

25 *Izvestje za šolsko leto 1940–41*, 12.

26 Mirko Polič, med leti 1925 in 1939 umetniški vodja in ravnatelj ljubljanske *Opere*, je nekaj mesecev pred koncem druge svetovne vojne vodil operni studio za izobraževanje mladih pevcev *Srednje glasbene šole* in *Glasbene akademije*, v katerem so se kalili posamezniki, ki so drug za drugim postali solisti ljubljanske in mariborske operne hiše: Vilma Bukovec, Rudolf Francl, Miro Brajnik, France Langus, Ladko Korošec, Samo Smerkolj in drugi. Glej Neubauer, 2012, 48.

27 Bukovec, Vilma (1920–2016) – Slovenska biografija: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1020620/> (dostopno 12. 6. 2019); prim. Plevnik, 2012.

skladatelj Janez Matičič (1926) in violinski virtuoz Igor Ozim (1931). Na seznamu predmetov drugih orkestrskih glasbil je najti le nekaj študentov, komaj kaj zanimanja je bilo za kontrabas, čelo, fagot, flavto, oboo, rog in pozavno.²⁸ Sklepne produkcije ob koncu šolskega leta so bile vedno v veliki filharmonični dvorani, kjer so nastopili najboljši gojenci srednje in visoke stopnje.²⁹

Pri vseh predmetih je tekom leta opaziti dokaj velik osip gojencev, kar gre pripisati vojnim razmeram, ki so ohromile delovanje vseh vzgojno-izobraževalnih ustanov. Vodstvo *Glasbene akademije* je v danih razmerah skušalo storiti vse za nadaljnje nemoteno delovanje. Tako so člani deputacije, rektor Anton Trost, profesor Julij Betetto in administrativni direktor Adolf Gröbming (1891–1969), visokemu civilnemu komisarju za zasedeno ozemlje Emiliju Grazioliju konec aprila leta 1941 izročili spomenico, s katero so zaprosili za naklonjenost zavodu.³⁰ Ta korak gre razumeti kot rešitev v veliki stiski, podobno kot je to bilo z ljubljansko *Opero*, ki jo je vodil Vilko Ukmar (1905–1991). Obe ustanovi sta se fašističnim oblastem deloma prilagajali, znotraj sebe pa razvili odporiško gibanje OF, ki so se mu priključili številni profesorji in dijaki. Nove razmere so postale tako za gojence srednje kot visoke stopnje izjemno naporene. Tiste iz drugih krajev je pri nadaljnjem šolanju ovirala z žico obdana Ljubljana, številni so bili internirani ali so se tako ali drugače pridružili odporiškemu gibanju, podobne usode pa so doživeli tudi nekateri profesorji.

V naslednjem šolskem letu (1941/42) je bilo redno zaposlenih nekoliko manj učiteljev, iz srednje stopnje je na *Glasbeno akademijo* napredoval Lucijan Marija Škerjanc. Povečalo se je število honorarnih sodelavcev (na 29), med katerimi najdemo tudi znana imena. Skladatelj in pedagog Karol Pahor (1896–1974) je kmalu po začetku vojne pribežal iz Maribora v Ljubljano in na *Srednji glasbeni šoli* poučeval violo.³¹ Kitarist Stanko Prek (1915–1999), diplomant *Visoke šole za glasbo in gledališče* v Münchnu, je vodil tako imenovani kitarški tečaj, na katerega se je prijavilo kar 22 kandidatov. Zaradi šibkega predznanja je bila večina prijavljenih uvrščena v pripravljalni tečaj na *Glasbeni šoli Narodno železničarskega glasbenega društva Sloga*, manjše število pa jih je obiskovalo pouk v okviru tečaja na *Srednji glasbeni šoli*, ki še ni imela oddelka za kitaro.³² Kljub temu lahko to leto šteujemo za začetek sistematičnega poučevanja kitare na Slovenskem, Stanka Preka pa za pionirja slovenske

---

28 *Izvestje za šolsko leto 1940–41*, 15–19.

29 Prav tam, 35–36.

30 Prav tam, 26.

31 *Izvestje za šolsko leto 1941–42*, 9–10; za biografijo in pedagoško delo Karola Pahorja glej: Rotar Pance, 2005.

32 *Izvestje za šolsko leto 1941–42*, 40.

kitarske pedagogike. Med novimi učitelji je bil tudi muzikolog in skladatelj Vilko Ukmar, ki je poučeval zgodovino glasbe. Njegovo pedagoško delo na področju glasbene zgodovine se je sicer začelo že leta 1934 na *Državnem konservatoriju*, kjer je za potrebe pouka sestavil prvi priročnik, po vojni pa se je od leta 1947 do upokojitve leta 1975 izkazal kot profesor na *Akademiji za glasbo* ter za študente v soavtorstvu in samostojno napisal več didaktičnih zvezkov in knjižnih publikacij.³³ Na začetku leta se je vpisalo nekaj več kot 200 učencev, ob zaključku jih je bilo okoli 180, osip v takšnem obsegu je bil stalnica. Na srednji stopnji sta bila dva diplomanta, Pelegrin Capuder (?-?; orgle) in Nada Stritar (solopetje).³⁴ Razmerje vpisanih na posameznih oddelkih je bilo še naprej v prid solopetju in klavirju, povečevalo pa se je število organistov, klarinetistov in trobentačev.³⁵ Vsekakor je opazna rast vpisanih na pihala in trobila, kar je bil dober znak, da je bilo nadaljevanje študija mogoče pričakovati tudi na stopnji akademije, s tem pa so se za takrat delujoča orkestra, opernega in radijskega, obetali dobro izobraženi inštrumentalisti pihal in trobil. Ne nazadnje je bilo moč računati na povečanje števila pedagogov vseh stopenj glasbenega izobraževanja.

V obdobju italijanske okupacije je *Glasbena akademija za srednjo in visoko stopnjo* v ločenih zvezkih ter v slovenskem in italijanskem jeziku za vse glavne predmete pripravila vezano obliko učnih načrtov v tipkopisu.³⁶ Kot primer navajamo učne načrte za pihalne inštrumente (flavta, klarinet, oboa, fagot), kjer je uvodoma zapisan temeljni cilj izobraževanja, ki pravi:

»nuditi gojencem potrebno splošno glasbeno izobrazbo in omogočiti jim, da se izpopolnijo v igranju glasbila do čim višje tehnične stopnje« in v nadaljevanju: »usposobiti jih, da se bodo mogli s pridom udeleževati ne le v orkestrskih in komornih sestavih, ampak tudi kot solisti.«³⁷

Kot izobrazbeni pogoj je navedena osnovna šola, glasbena predizobrazba ni bila zahtevana, priporočena starost pa je bila od 14 do 20 let. Priložiti je bilo treba zdravniško spričevalo o dobrem stanju dihal. S sprejemnim izpitom so preverjali, če ima kandidat »dober posluš« in »ritmični čut« ter poznavanje osnovnih glasbeno-teoretičnih pojmov, kot so branje v violinskem in basovskem ključu, poznavanje tonovskih načinov idr. Predvidena

---

33 Ukmar, 2006.

34 *Izvestje za šolsko leto 1941–42*, 11–12.

35 Prav tam, 16–23.

36 Arhiv Akademija za glasbo v Ljubljani (dalje Arhiv AG), mape Učni načrti, brez datacije.

37 Arhiv AG, Zvezek Pihala (4. Oddelek srednje glasbene šole) Učni načrti, 1.

je bila tudi možnost vpisa v višji letnik, če je kandidat izkazal ustrezne sposobnosti in znanja.³⁸ Podobni pogoji so bili določeni tudi za druge smeri šolanja. Predmetnik je bil široko zastavljen in je obsegal glavni predmet, obvezen klavir, »teorijo« in »intonacijo«, kar danes razumemo kot solfeggio, harmonijo (kontrapunkta ni bilo na seznamu, najdemo pa ga pri nekaterih drugih smereh), nauk o glasbenih inštrumentih, nauk o glasbenih oblikah, med glasbenimi predmeti pa sta bila obvezna še orkester in komorne vaje. Obvezen je bil tudi sklop »splošni kulturni predmeti«, kamor so sodili slovenski jezik s književnostjo (gojenci z malo maturo so ga bili oproščeni), »splošna zgodovina«, »narodna zgodovina«, zemljepis ter nemški ali italijanski jezik.³⁹ Za vsak glavni predmet oziroma inštrument je bila predpisana učna snov, ki je obsegala šole za tehniko, etude in skladbe s klavirjem, na koncu vsakega letnika pa je bila zapisana še obvezna literatura za letni, na koncu pa še za diplomski izpit.⁴⁰

Raznolik in precej drugačen je bil učni načrt za solopetje, ki ga je najverjetneje pripravil Julij Betetto kot najbolj izkušen pevski pedagog in mednarodno uveljavljen solist.⁴¹ Šolanje je potekalo štiri leta. Načrt je obsegal solopetje, klavir, violino, orgle (za glavni predmet je bila ura individualnega pouka 30, za stranske pa 20 minut), harmonijo, kontrapunkt, nauk o inštrumentih, oblikoslovje, partiturno igro, dirigiranje, zbor, gregorijanski koral, deklamacijo, fiziologijo in fonetiko. Načrt je obsegal tudi pedagoške in metodične predmete, kot sta »glasbena metodika« in »glasbena pedagogika«, glasbeno psihologijo, italijanščino, zgodovino glasbe, glasbeno estetiko in akustiko.⁴² Skoraj identičen je bil predmetnik za klavir (brez tujega jezika), poleg glavnega predmeta (klavir) sta bila violina in solopetje obvezna v vseh štirih letnikih, po dve uri tedensko (ura 20 minut). Čeprav predavanja iz glasbene psihologije, pedagogike in metodike niso bila obsežna, je veljalo pravilo:

»Kandidati, ki se niso učili psihologije in splošne pedagogike, morajo opraviti poseben tečaj iz teh predmetov«.⁴³

Primerljivi so tudi učni načrti za orgle in violino. Prvič pa je opaziti učni načrt za tolkala, ki so sodila k trobilom (rog, pozavna, trobenta, tuba in tolkala).⁴⁴

---

38 Prav tam.

39 Prav tam, 2.

40 Prav tam, 3.

41 Bohak, 2009.

42 Arhiv AG, Zvezek Solopetje (2. oddelek srednje glasbene šole) Učni načrti, brez paginacije.

43 Arhiv AG, Zvezek Klavir (3. oddelek srednje glasbene šole) Učni načrti, brez paginacije.

44 Arhiv AG, Zvezek Trobila in tolkala (4. oddelek srednje glasbene šole) Učni načrti, brez paginacije.

Za pouk tolkal (pavke, mali boben in triangel), ki je bil dopolnilni predmet, je veljalo, da ga je lahko obiskoval, kdor je imel »brezhiben ritmičen čut« in kdor je dokončal vsaj 4 leta klavirja (dopolnilni predmet), trajal je 2 leti, dvakrat tedensko po 20 minut.⁴⁵ Pregled učnih načrtov iz zgodnjih 40. let v času italijanske okupacije Ljubljane pokaže, da so sestavljavci načrtov poznali takrat v srednjeevropskem prostoru razširjeno didaktično literaturo za urjenje v tehniki igranja, obvladali sistematičnost pedagoškega dela, skrbeli za izvajanje slovenske literature, kolikor je to bilo mogoče, za napredek poučevanja glavnih predmetov in širok nabor temeljnih strokovnih vsebin, čeprav za tovrstne predmete velja, da so jih večinoma poučevali v dokaj skromnem obsegu. Vsekakor pa velja, da je glasbenopedagoška stroka v primerjavi s preteklimi obdobji delovanja *Srednje glasbene šole* izjemno napredovala, z njo pa tudi raven umetniškega poustvarjanja gojencev, ki se kaže v programih letnih nastopov.⁴⁶

Posebej velja izpostaviti 5. oddelek – za igralsko umetnost, saj je šolanje igralcev v času med obema vojnama in do konca druge svetovne vojne potekalo pod okriljem glasbenih vzgojno-izobraževalnih institucij. *Akademija za igralsko umetnost* je nastala šele po drugi svetovni vojni kot prva visokošolska ustanova za vzgojo gledališkega kadra in je bila tako kot *Akademija za glasbo* do leta 1975 samostojna, nato pa sta se obe skupaj z *Akademijo likovnih umetnosti* pridružili *Univerzi v Ljubljani*. *Oddelek za igralsko umetnost* pri *Srednji glasbeni šoli* je bil namenjen izobraževanju igralcev »za praktično delo v narodnih gledališčih«, najbolj nadarjeni učenci pa so lahko nadaljevali študij tudi na *Glasbeni akademiji*.⁴⁷ Med sprejemnimi pogoji velja izpostaviti primerno inteligenco, glasbeni posluš, »dober govornik in organ« in »primerne zunanost«. Ustni izpit je med drugim obsegal preizkus posluha ob klavirju in petje pesmi.⁴⁸ Poleg glavnega predmeta (dramska igra) je predmetnik obsegal tudi glasbene predmete: solopetje, »teorijo in solfeggio« ter klavir.⁴⁹ Predstavljeni učni načrti in predmetniki so verjetno veljali do konca druge svetovne vojne in leto po njej, naslednja prenova je bila leta 1946⁵⁰ in nato 1948.⁵¹

---

45 Prav tam.

46 Prim. *Izvestja* za šol. leta 1939/40, 1940/41, 1941/42, 1942/43, 1943/44.

47 Arhiv AG, Zvezek Igralska umetnost (5. Oddelek srednje glasbene šole) Učni načrti, brez paginacije.

48 Prav tam.

49 Prav tam.

50 Prim. Arhiv AG. *Učni načrt Akademije za glasbo v Ljubljani* (Ljubljana: Rektorat Akademije za glasbo v Ljubljani, 1946).

51 Arhiv AG, Mapa Učni načrti 1948.

Šolsko leto 1944/45 je bilo za ljubljansko šolstvo posebej naporno, saj se je represija stopnjevala, kar je vplivalo na večkratne prekinitve pouka in splošne težave vzgojno-izobraževalnega procesa. Dotlej redno izhajanje *Izvestij*, natančnih poročil o delovanju *Glasbene akademije* in *Srednje glasbene šole* s podatki o učnem osebju, številu dijakov in študentov, predmetnikih, javnih nastopih gojencev in drugih pomembnih dogodkih ustanove zaradi vojnih razmer tega leta ni bilo. Ohranjeno arhivsko gradivo pa omogoča vpogled v nekatere bistvene podatke.⁵² V tem letu je bilo vpisanih 205 gojencev, nekaj jih je izstopilo in ob koncu leta je bilo število 201. Redno zaposlenih je bilo 8 učiteljev, med njimi že omenjeni Blaž Arnič (glasbeno-teoretični predmeti), Jeanette Foedrnsberg (solopetje), Leon Pfeifer (violina), Pavel Rančigaj (orgle, klavir) in dr. Danilo Švara (operna šola, partiturna igra in dirigiranje), pogodbenih učiteljev pa je bilo kar 25. Omenjamo nekaj imen: Ado Darian (solopetje), Slavko Korošec (flavta), Václav Laun (klarinet), Peter Golovin (ritmična gimnastika) in Mirko Polič (študij repertoarja, odlomkov iz opernih del).⁵³ Na oddelku za teoretične predmete je bilo 8 študentov, med njimi skladatelja Aleksander Lajovic (1920–2011) in Dane Škerl (1931–2002). Na pevskem oddelku je bilo več kot 50 gojencev, med njimi Branka Strgar (?–?), kasneje ena vidnejših pevk narodnozabavne glasbe, operna in koncertna pevska, sopranistka Vanda Gerlovič (1925–2001), ki se je kot solistka proslavila tako v ljubljanski operi kot v mednarodnem prostoru in za svoje delo prejela najvišja državna odlikovanja. Na oddelku za klavir, kjer je bilo skoraj 80 gojencev, izpostavljam kasneje priznana glasbenika, skladatelja in aranžerja Boruta Lesjaka ter pravnika in muzikologa Danila Pokorna (1924–2003). Na orgle je bilo vpisanih 6 dijakov, k čelu 7, fagotu eden, na flavto pa 7. Med flavtisti je bil Boris Čampa (1926–2000), kasneje profesor flavte na *Akademiji za glasbo*, tega leta pa gojenec 4. letnika. Glavni predmet kitara je obiskovalo 9 gojencev, izjemno pa se je povečalo število pri klarinetu, kjer je bilo vpisanih kar 15 gojencev, medtem ko je bil oboist le eden, pozavnista 2, trobentačev pa 5. Nekoliko nizko je bilo število violinistov, le 10, med njimi pa so bili Matija Tercelj (?–?), med leti 1963 in 1985 ravnatelj ljubljanske Srednje glasbene šole, skladatelj in pianist Janez Matičič ter že omenjeni violinski virtuoz Igor Ozim. Na *oddelku za dramsko umetnost* so bili tega leta vpisani 4 dijaki.⁵⁴ Kot je videti iz statistike, je *Srednja glasbena šola* delovala brez večjih težav, imela je primerne učitelje in več kot 200 dijakov. Zaradi vojnih razmer je arhivsko gradivo za to leto

---

52 Dosedanji pisci o zgodovini Srednje glasbene šole v Ljubljani do tipkopisnega arhivskega gradiva očitno niso imeli dostopa ali ga niso poznali, saj podatki za leti 1944/45 niso znani. Prim. Cvetko Budkovič, *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1995. 163.

53 Arhiv AG, Sezname osebja in učencev Srednje glasbene šole za leto 1944/45.

54 Prav tam.

precej pomanjkljivo, med drugim pogrešamo podatke o javnih in diplomskih nastopih in tudi o tem, kako so evforični tedni maja in junija leta 1945 vplivali na zaključek šolskega leta in kakšni so bili načrti vodstva za prihodnost. Kljub vsem tegobam je tega leta diplomiralo 5 dijakov: Kristina Gregorc (?-?; solopetje), Štefanija Kruljc (?-?; klavir), Janja Stritar (?-?; solopetje), Marija Oršič - Jedrlinič (?-?; klavir) in Majda Štoviček (?-?; solopetje).⁵⁵

Akademija za glasbo in Srednja glasbena šola (1945–1953)

Konec druge svetovne vojne je tudi glasbenemu šolstvu obetal pozitivne spremembe, ki naj bi vplivale na boljše delovne pogoje oziroma pridobitev novih prostorov, izboljšanje materialnih pogojev, kot je nabava prepotrebni inštrumentov in glasbene literature vseh vrst ter obrnitev kadrovske slike v prid redno zaposlenim. Ustanova je še naprej delovala na treh stopnjah, nižja je pomenila osnovno, pripravljalno stopnjo za srednjo šolo, srednja pa je bila pogoj za vpis na visoko stopnjo. Ostale glasbene šole po Sloveniji, ki so se po letu 1945 dokaj hitro razraščale, so imele še tako imenovano pripravljalno in pa visoko stopnjo, ki je dejansko ustrezala ravni srednje stopnje. Popolno nižjo, srednjo in visoko stopnjo so imeli le oddelki za klavir, violino in violončelo, vsi oddelki pa so imeli popolno srednjo stopnjo. Umetniški oddelki so bili za kompozicijo in dirigiranje, petje in operno šolo, klavir, violino, violončelo, orgle in razna glasbila.

Šolsko leto se je pričelo 1. septembra (pouk dva tedna kasneje) in končalo konec junija oziroma 31. avgusta. Na srednjo stopnjo so se lahko vpisali učenci z dopolnjenim 17. letom starosti, medtem ko so za oddelek za petje in razna glasbila veljala posebna določila. Za vse stopnje so bili obvezni sprejemni izpiti, učenci prvega letnika so lahko izbirali profesorja glavnega predmeta. Individualna ura glavnega predmeta je bila 30 minut, ob glavnih predmetih so bili tudi stranski individualni in skupinski predmeti. Letna spričevala srednje stopnje so skupaj z opravljenim enoletnim pedagoškim tečajem omogočala možnost poučevanja glasbe na nižjih glasbenih šolah (nižja stopnja), na tako imenovani visoki stopnji nižje glasbene šole (dejansko srednja stopnja) pa so lahko poučevali študentje s spričevalom dveh letnikov akademske stopnje, kar razumemo kot višjo stopnjo izobraževanja, ki pa v tistem času ni imela tega statusa. Na nižji in srednji stopnji izobraževanja je bil mogoč le status rednega učenca. Iz opomb k učnim načrtom razberemo, da so obsegali le minimalno učno snov, ki jo je posamezni profesor dopolnil po lastni izbiri in glede na sposobnosti učenca. Pri letnem izpitu je bilo treba predstaviti

---

55 Arhiv AG, Knjiga NGŠ-SGŠ-AG diplome 1944/45–1951/52.

skladbe iz »slovenske, jugoslovanske in slovanske glasbene literature«. ⁵⁶ Za pričujoči sestavek je zanimivo izpostaviti *VII. oddelek – razna glasbila*, kjer je bil pouk razdeljen na 5 skupin, in sicer pihala, trobila, tolkala, godala in brenkala. Med pihali so poučevali flavto, oboo, klarinet (in basklarinet), saksofon in fagot, za katere so izvajali zgolj nižjo in srednjo stopnjo izobraževanja. V drugi skupini so bila naslednja glasbila: rog, trobenta (in kornet), pozavna in tuba. Razen tube, ki je edina med njimi imela status neobveznega dopolnilnega predmeta, so ostale inštrumente poučevali na nižji in srednji stopnji. V skupino tolkal so sodile pavke, mali in veliki boben, triangel, činele, tamburin, ksilofon, kastanjete, gong in zvonovi. Poučevali so jih na elementarni stopnji, ki pa v učnem načrtu uradno ni bila opredeljena. Kontrabas, kot četrti sklop tega oddelka, je imel nižjo in srednjo stopnjo, harfa kot peti odsek pa vse tri, nižjo, srednjo in visoko. ⁵⁷ Obvezni dopolnilni predmeti umetniških oddelkov so bili različni, odvisno od področja študija. Med njimi naj omenimo predmete: »teorija in intonacija (solfeggio)«, nauk o inštrumentih, inštrumentacija, partiturna igra, oblikoslovje, fiziologija in fonetika, zborna petje, komorne in orkestrske vaje, korepeticije, »obči glasbeno-pedagoški seminar«, operna šola in improvizacija. ⁵⁸

Prvo šolsko leto po drugi svetovni vojni se je začelo 12. oktobra leta 1945, ko sta bila imenovana novi rektor in akademski senat. Rektor je postal Lucijan Marija Škerjanc, prorektor Julij Betetto, Matija Bravničar (1897–1977) pa upravni ravnatelj. Februarja leta 1946 je izšla nova uredba ustanove, usklajena z družbenopolitičnimi spremembami, ki je šoli prinesla drugačno ime – *Akademija za glasbo*, nov statut in učni načrt. Akademija se je povezala s sorodnima ustanovama v Zagrebu in Beogradu ter imela z njima več izmenjalnih koncertov. Tesno je sodelovala tudi z novoustanovljenima *Akademijo za likovno umetnost* in *Akademijo za igralsko umetnost* v Ljubljani, s katerima je delila enako problematiko položaja in delovanja. Učenci in študentje *Akademije za glasbo* so poslej pogosteje nastopali na *Radiu Ljubljana* ter v večjih koncertnih dvoranah in kulturno-prosvetnih prireditvah izven Ljubljane, s čimer je bilo zadoščeno socialistični doktrini, ki je narekovala približevanje umetnosti ljudskim množicam. ⁵⁹ Treba je dodati, da so tudi za glasbene ustanove veljala določila soocializma, ki je vsaj v prvih povojnih letih verno sledil politiki Sovjetske zveze in s tem preferiral slovansko kulturo. Člani OF

---

56 Učni načrt Akademije za glasbo v Ljubljani (Ljubljana: Rektorat Akademije za glasbo, 1946), 3–4.

57 Prav tam, 13–19.

58 Prav tam, 23–25.

59 Matija Bravničar, »Akademija za glasbo v prvem šolskem letu po osvoboditvi«, *Letno poročilo za šolski leti 1945–46 in 1946–47* (Ljubljana: Rektorat Akademije za glasbo v Ljubljani, 1947), 23–25.

so tudi po vojni zahtevali, naj se kultura prilagaja širšim množicam, skladno s sovjetskimi vzori in načeli narodnoosvobodilnega boja. Posledično je bila socialistična Jugoslavija odklonilna do zahodnoevropske glasbe in posebno do najnovejših razvojnih tokov. Železna zavesa je prinesla enoumje in okorelost šolskega sistema, kar so občutili tudi nadobudni glasbeni talenti vseh vrst in zato ne čudi, da so nekateri med njimi našli dovolj poguma, da so v takrat izjemno občutljivih časih odšli na šolanje na Zahod in se niso vrnili. Ideološka nezaželenost zahodne kulture se je začela trgati po letu 1952, ko je prihajala v ospredje svobodnejša intelektualna miselnost. Akademija za glasbo ni bila med ustanovami, ki bi stremele k sodobnim umetnostnim tokovom. Morda so bili njeni glavni vodje prav zato prepričani, da si bodo pri oblasteh izborili dolgo načrtovane potrebe. Matija Bravničar je v svojem poročilu o prvem povojnem letu delovanja *Akademije* optimistično zapisal, da ima ustanova podporo tako pri *Ministrstvu za prosveto* kot pri Predsedstvu republike Slovenije, kar naj bi pomenilo »neomejene možnosti bodočega razvoja«. ⁶⁰ Kot piše, je bila v načrtu ustanovitve »umetnostne gimnazije«, ki naj bi skrbela za »vzgojo umetnostnega naraščaja«, ob njej pa tudi internat, ki bi omogočal šolanje glasbenim talentom iz vse Slovenije. ⁶¹ Kot je znano, ne eno in ne drugo ni bilo uresničeno. Letno poročilo obsega statistične in druge podatke o delovanju ustanove. Iz navedenega je razvidno, da se organizacija ni spremenila, saj je šola še naprej združevala nižjo, srednjo in visoko stopnjo. Škerjanc je v uvodnem besedilu poudaril poslanstvo, zgodovinski tok in razvoj *Akademije za glasbo* ter svoje videnje njene vloge v socialistični družbi Ljudske republike Slovenije. Posebej je izpostavil tradicionalne cilje vzgoje in izobraževanja, vlogo vseh dejavnikov ustanove pri glasbenem ustvarjanju in poustvarjanju ter pomen stikov z občinstvom, kar je ubesedil kot »širjenje čiste resne glasbene umetnosti med najširše ljudske množice« in tako poudaril slogan socialistične družbe. ⁶² Med redno zaposlenimi učitelji (skupaj 22) je bilo v letu 1945/46 nekaj novih imen. Nekateri med njimi so bili prej zunanji sodelavci in so dobili redno zaposlitev (npr. violinist Leon Pfeifer), med novimi učnimi močmi pa sta bila Jurij Gregorc (1916–1986; solfeggio na srednji stopnji) in Uroš Prevoršek (1915–1996; oblikoslovje, nauk o inštrumentih in orkestrske vaje na srednji stopnji). Pogodbenih sodelavcev je bilo nekoliko manj kot prejšnja leta (19), med njimi Hilda Horak (1914–1995; asistentka Antona Trosta), Stanislav Prek (kitara), operni režiser Hinko Leskovšek (1919–1976; operna šola, korepeticije), dirigent Samo Hubad (operna šola) in pevec Milan Skrbinšek (1886–1963;

---

60 Prav tam, 25.

61 Prav tam.

62 *Letno poročilo za šolski leti 1945–46 in 1946–47* (Ljubljana: Rektorat Akademije za glasbo v Ljubljani, 1947), 3–4.

petje). Orkestrska glasbila so še najprej poučevali člani orkestra ljubljanske Opere (F. Karas, S. Korošec in V. Laun), ob njih pa nekateri glasbeniki takrat aktualne *Tržaške filharmonije* (Luigi Girlanda, pozavna, in Nereo Gasperini, violončelo).⁶³ Zgodovina *Tržaške filharmonije* sega v čas druge svetovne vojne. Leta 1943 je bil ustanovljen orkester *Radia Trst*, ki se je nato preimenoval v *Tržaško filharmonijo*, ki jo je vodil Jakov Cipci (1901–1975). Po osvoboditvi je celotni orkester z dirigentom na čelu prestopil jugoslovansko mejo in se preselil v Zagreb, nato pa v Ljubljano. Tam je deloval do konca leta 1946, ko je bil razpuščen, njegovo članstvo pa je skupaj z radijskim orkestrom predstavljalo jedro novoustanovljene *Slovenske filharmonije* (1947).⁶⁴

Na srednji stopnji je bilo na začetku leta 1945/46 vpisanih 277 učencev, ob koncu šolskega leta in po opravljenem obveznem kontrolnem izpitu pa le 112 učencev (10 kompozicija in dirigiranje, 41 petje, 34 klavir, 9 violina, 5 violončelo, nihče na orglah in 13 razna druga glasbila). Na koncu leta je absolviralo 12 učencev, štirje petje (Dušan Pertot, Kristina Gregorc, Janja Stritar in Majda Štoviček), šest klavir (Štefanija Kruljic, Marija Oršič - Jedrlinič, Rosanda Pleiweiss, Jelka Suhadolnik, Marijan Vodopivec in Ksenija Zidarič) in dva kompozicijo in dirigiranje (Janez Matičič in Vladimir Lovec (1922–1992)). Pet absolventov je za posebno vestnost in študijski uspeh od *Ministrstva za prosveto* Vlade LRS prejelo denarne nagrade (med njimi Igor Ozim).⁶⁵

V šolskem letu 1946/47 so redno zaposlili Pavla Šivica (1908–1995; poučeval je klavir in zborna petje) in ga postavili za vodjo VII. oddelka (*Oddelek za razna glasbila*) ter pianista in skladatelja Marijana Lipovška (1910–1995). Med honorarnimi sodelavci najdemo violinista Alberta Dermelja, člana radijskega orkestra, že omenjenega Frana Staniča, klarinetista Mihaela Gunzka (1919–2009), člana radijskega orkestra, etnologa Franceta Marolta (1891–1951), pionirja slovenskega narodopisja, in ponovno Vilka Ukmarja kot profesorja zgodovine glasbe in estetike.⁶⁶ Tega leta se je vpis v srednjo šolo še povečal, saj je bilo ob koncu leta po selektivnih kontrolnih izpitih 142 učencev. Šolanje je zaključilo 7 učencev, Janez Komar (1927; kompozicija in dirigiranje), Breda Rajh (poročena Divjak; klavir), Jože Rotar (violina), Marija Wohinz (klavir), Marijanca Kalan (solopetje) ter trobentač Aleksander Dernulc in klarinetist

---

63 Prav tam, 10–12.

64 Glej Sukljan, 2018, 223–280. Avtor navaja člane filharmonije, med njimi je tudi Luigi Girlanda, kjer pa manjka podatek o njegovi vlogi v ansamblu. Omenjeno *Letno poročilo za šolski leti 1945–46 in 1946–47* ga med honorarni sodelavci omenja kot učitelja pozavne. Na Sukljanovem seznamu pa ni imena Nereo Gasperini, ki se v poročilu omenja kot honorarni sodelavec za violončelo in kot član *Tržaške filharmonije*.

65 *Letno poročilo za šolski leti 1945–46 in 1946–47*, 20–23.

66 Prav tam, 51–54.

Zoran Komac,⁶⁷ kar je končno napovedovalo pozitivno bero izobraževanja v pihalih in trobilih. Aleksander Dernulc velja za prvega trobentača z zaključno srednjo stopnjo, Zoran Komac pa ima ta privilegij pri klarinetu. Učenci so nastopali na internih in javnih produkcijah v šolskih prostorih na Vegovi ulici in v filharmonični dvorani.⁶⁸

Nekaj posebnega je bil koncert na rektoratu *Univerze v Ljubljani* (december 1946), kjer so pred visokimi gosti nastopili takrat »najmlajši učenci Akademije«: violonisti Dejan Bravničar (r. 1937), Igor Ozim (r. 1931) in Sabina Skalar (r. 1934) ter pianistka Dubravka Tomšič (poročena Srebotnjak; r. 1940), ki je imela komaj šest let. Vsi omenjeni so bili ob koncu šolskega leta med nagrajenci *Ministrstva za prosveto*.⁶⁹ Ustanova si je skupaj z drugima *Akademijama* še naprej prizadevala za ustanovitev gimnazije, ki naj bi bila namenjena vzgoji podmladka za vse tri *Akademije*.⁷⁰ Kot je pokazal čas, so bila to iluzorna pričakovanja.

V naslednjih šolskih letih, od 1947 do 1953, ko se je *Srednja glasbena šola v Ljubljani* odcepila od *Akademije za glasbo* in postala samostojna ustanova, je dokumentacija o številu učencev na srednji stopnji zelo pomanjkljiva. Za šolsko leto 1947/48 je znano skupno število vpisanih (nižja, srednja in visoka stopnja), in sicer 274. Ta seznam ne ločuje stopenj in ne pove, ali je nastal ob jesenskem vpisu ali po opravljenih kontrolnih izpitih, za katere vemo, da so bili precej zahtevni (na visoko stopnjo je bilo vpisanih 59 študentov).⁷¹ Če je bilo leto poprej skupno število 268, končna številka za srednjo stopnjo ob koncu šolskega leta pa 140, bi za leto 1947/48 na srednji stopnji predvidevali nekoliko več dijakov. Podobno je mogoče predvidevati tudi za šolsko leto 1948/49, ko se je skupno število še nekoliko povečalo (283). Za leta 1949 do 1953 skupni sezname vpisanih ne obstajajo, so zgolj sezname za visoko stopnjo. Iz ohranjenih tiskanih programskih listov javnih nastopov, ki se pojavijo z letom 1947/48, pa je mogoče razbrati, da so bili med nastopajočimi najštevilnejši prav srednješolci, kar lahko potrjuje, da je bilo razmerje vpisanih še naprej v prid srednješolcem.⁷² Število javnih nastopov se ni veliko spreminjalo, skupno število učencev, dijakov in študentov *Akademije* pa se je rahlo povečevalo. Z letom 1947/48 je vodenje *Akademije* ponovno prevzel Julij Betetto (rektorji

---

67 Prav tam, 61. Marijance Kalan v omenjenem poročilu ne najdemo, je pa zapisana v omenjeni knjigi diplomantov.

68 Prav tam, 61–68.

69 Prav tam, 70.

70 Prav tam, 69.

71 Arhiv AG, Fascikel Šolska poročila od 1945/46 do 1955/56.

72 Arhiv AG, Fascikel Šolska poročila od 1945/46 do 1955/56.

so se menjavali na dve leti), ki je še naprej vodil *Oddelek za solopetje*. Ostali vodje oddelkov pa so bili: Janko Ravnik (1891–1982; *VI. odd. – razna glasbila*, vanj so bili vpisani samo srednješolci), L. M. Škerjanc (*I. odd. – kompozicija in dirigiranje*), Anton Trost (*III. odd. – klavir, orgle in harfa*), Karlo Rupel (*IV. in V. odd. – violina in violončelo*) in dr. Dragotin Cvetko (*Znanstveni oddelek*, ki se je naslednje leto imenoval *VI. oddelek*). Tega leta so na srednji stopnji poučevali Zorka Bradač (1916–2010; klavir), Hilda Domazetovič - Horak (klavir), Jeanette Foedrantsperg (petje), Jurij Gregorc (1916–1986; glasbena teorija in nauk o inštrumentih), Ksenija Novak - Kušej (1914–2008; petje), Leon Pfeifer (violina), Uroš Prevoršek (glasbena teorija, nauk o inštrumentih), Pavel Rančigaj (klavir), Zora Ropas (1893–1976; petje), Jadviga Štrukelj - Požnel (1901–1991; klavir) in Marica Vogelnic (1904–1976; klavir). Še naprej pa je veljalo pravilo, da so profesorji visoke stopnje poučevali tudi na srednji stopnji, in tudi to, da je v učnem procesu še naprej sodelovalo precej zunanjih sodelavcev.⁷³ V šolskem letu 1947/48 je na srednji stopnji diplomiralo 5 dijakov: Tatjana Bučar (klavir), Boris Čampa (flavta), Nada Podlogar (solopetje), Fedor Ražem (klavir) in Ivica Rupnik (solopetje).⁷⁴ Boris Čampa je prvi absolvent flavte, izšolan na *Srednji glasbeni šoli* v Ljubljani.

Z naslednjim šolskim letom – 1948/49 – je rektor Julij Betetto poskrbel, da so oddelki posodobili učne načrte, ki so stopili v veljavo leta 1949. V primerjavi s prejšnjimi iz leta 1946 so bili bolj poglobljeni, nastajali so v primerjavi z zagrebško in beograjsko glasbeno akademijo, spremembe so bile med drugim tudi pri strokovnih in splošno-izobraževalnih predmetih. Posamezni oddelki so se poglobili v didaktično literaturo ter zapisali obvezno in priporočeno literaturo. Širših evropskih vzorov pri oblikovanju načrtov in predpisani obvezni literaturi ne zasledimo.⁷⁵ Tega leta je srednjo stopnjo absolviralo kar 13 dijakov: Franc Leskovšek, Konrad Orožim, Anton Prus, Oskar Zornik in Milan Pritekelj solopetje, Jaroslava Erzin, Liljana Hribar, Sonja Kamušič, Lilian Kunst in Jeni Srebot klavir, Franc Ravnik violino, Stanislav Mihelič violo (to je bil prvi absolvent viole na ustanovi) in Stanislav Žnuderl klarinet.⁷⁶

Študijsko leto 1949/50 je bilo zaznamovano z novim rektorjem. Ta naziv je prevzel eden najuglednejših violinistov in violinskih pedagogov pri nas Karlo Rupel. Leto je prineslo povečanje števila vpisanih na visoko stopnjo in predvidevamo, da je bilo podobno tudi na srednji šoli. Oddelki so se nekoliko spremenili, posebno zato, ker je bil na visoki stopnji prvič uveden študij pihal in

---

73 Arhiv AG, Fascikel Šolska poročila od 1945/46 do 1955/56.

74 Arhiv AG, Knjiga NGŠ-SGŠ-AG diplome 1944/45–1951/52.

75 Arhiv AG. Mapa Učni načrti 1948.

76 Arhiv AG, Knjiga NGŠ-SGŠ-AG diplome 1944/45–1951/52.

trobil (*V. oddelek*). Poučevali so flavto, oboo, klarinet, fagot, rog, trobento in pozavno, k oddelku pa je sodila tudi harfa, kar pa se je že naslednje leto spremenilo, saj je bila ponovno dodeljena *III. oddelku* (klavir, orgle, harfa).⁷⁷ Vsekakor je *V. oddelek* pomenil veliko prelomnico, saj se je poslej izobraževanje pihal in trobil hitreje razvijalo in vplivalo na učne programe nižje stopnje. To velja še posebno od leta 1952, ko so diplomanti *Akademije* začeli zasedati učiteljska mesta na nižjih glasbenih šolah. Na koncu šolskega leta 1949/50 je srednjo stopnjo absolviralo kar 16 dijakov: devet pri klavirju (Janja Bizjak, Meta Brichta, Hedvika Čeh, Borut Lesjak, Zdenka Lukec, Breda Orel, Dragica Rakuša, Jana Rupnik in Helena Štern), štirje pri violini (Zvonka Medved, Ivan Pal, Sabina Skalar in Ciril Veronek), dva na *Oddelku za kompozicijo in dirigiranje* (Jakob Jež in Zdravko Gašperlin) ter harfistka Nevenka Ino.⁷⁸ Med diplomanti je bilo precej kasneje uspešnih glasbenikov, skladatelj in aranžer Borut Lesjak (1931–1995), zakonca Ivan in Zvonka Pal (dekliško Medved, učitelja violine na *Nižji* in *Srednji glasbeni šoli Maribor*), Sabina Skalar (1934; hči violinista in goslarja Maksimilijana Skalarja, 1908–1997, študirala je na *Akademiji za glasbo* v Ljubljani, v Parizu in San Franciscu ter bila soloviolinistka orkestra *New York City Ballet*) in violinist Ciril Veronek (1923–2000; študent Karla Rupla, ki je svoje življenje posvetil pedagoškemu delu v Ljubljani in vzgojil vrsto priznanih violinistov: Primoža Novšaka, Mileta Kosija, Črtomira Šiškoviča, Moniko Skalar idr.).

V letu 1950/51 so stopili v veljavo novi predmetniki, vendar ni povsem jasno, ali samo na visoki stopnji, za katero so dokumentirani.⁷⁹ Za naslednje leto (1951/52) so arhivski podatki ponovno nekoliko bogatejši. Rektor je ponovno postal Julij Betetto. Seznam zaposlenih pove, kdo so bili profesorji na srednji in visoki stopnji ter kolikšen je bil njihov delež predavanj na posameznih šolah. Število zaposlenih se ni spreminjalo, bilo pa je nekaj novih imen. Na srednji stopnji so poučevali: Pavel Šivic (harmonija, metodika klavirja in klavir), Lucijan Marija Škerjanc (kontrapunkt), Julij Betetto, Ado Darian in Franjo Schiffrer (1897–1970; vsi solopetje), Anton in Janko Ravnik (klavir), Anton Trost (klavir), Zora Zarnik (klavir) ter Leon Pfeifer in Karlo Rupel (violina). Uroš Prevoršek je poslej poučeval zgolj na visoki stopnji. V učnem procesu je še naprej sodelovalo precej zunanjih sodelavcev, v tem letu kar 26.⁸⁰ Iz knjige diplomantov razberemo, da je na srednji stopnji položilo zaključni izpit 14 dijakov: pet na *Teoretsko-učiteljskem oddelku*, kakor so poslej imenovali *I.*

---

77 Arhiv AG, Fascikel Šolska poročila od 1945/46 do 1955/56.

78 Arhiv AG, Knjiga NGŠ-SGŠ-AG diplome 1944/45–1951/52.

79 Arhiv AG, Fascikel Šolska poročila od 1945/46 do 1955/56. Leto 1950/51.

80 Prav tam. Leto 1951/52.

oddelek srednje stopnje (Emil Bevc, Samo Vremšak, študiral je kompozicijo in solopetje ter bil dolgoletni profesor na *Akademiji za glasbo*, Marko Žigon, poklicno skladatelj in dirigent, Franc Lampret in Nada Vrhovšek), šest klavir (Jerko Bezić, kasneje priznan etnomuzikolog na Hrvaškem, Pavle Kosec, Marija Praust, Benedikta Rančigaj, Zdenka Šindrič in Beatrice Škerjanc), Dušan Veble iz klarineta, Gorazd Grafenauer iz violončela in Miha Oman iz flavte.⁸¹ Iz omenjenega poročila razberemo, da se tega leta še ni govorilo o ločitvi srednje stopnje. V delu, ki predstavi problematiko šolskih prostorov, namreč preberemo, da si je vodstvo prizadevalo pridobiti poslopje »RLO IV« (kaj natančno je to pomenilo, ni bilo mogoče ugotoviti) ali Stiški dvorec na Starem trgu 34, vendar sta bila oba predloga zavrnjena. Kritično so zapisali, da obe šoli delujeta v neprimernih prostorih, ki ogrožajo zdravje in normalno delo, izrazili so zaskrbljenost zaradi pomanjkanja šolskih instrumentov ter opozarjali na veliko potrebo po internatu. O strokovni problematiki so poudarili, da so bili predmetniki, sprejeti leta 1949, deloma neustrezni in potrebni prenove, kar se je najbolj dotikalo visokošolske stopnje. Za srednjo pa so ugotavljali, da veljavni predmetniki absolventom omogočajo

»splošno in strokovno izobrazbo in usposabljaajo za pouk na nižjih glasbenih šolah odn. za pouk glasbe na srednjih šolah«.⁸²

Izpostavljena je bila problematika pomanjkanja učbenikov za poučevanje pihal in trobil, o čemer je bilo rečeno, da se tiskanje tovrstnega gradiva zaradi majhnega števila šolajočih (ok. 25) ne splača, zato so prakticirali razmnoževanje z ustreznimi popravki oziroma priredbami. Poročilo obravnava tudi javne nastope, iz katerih je razbrati, da so tako dijaki kot študentje nastopali na raznih prireditvah izven šolskih prostorov, v ljubljanski in mariborski *Operi*, *Slovenski filharmoniji* in drugod.⁸³ O kakršnemkoli sodelovanju s tujino ni podatkov. Razberemo tudi zaznamek o štipendijah, ki za srednjo šolo omejnja 10 prejemnikov, kar je bilo glede na število vpisanih zelo malo, vendar ni podatka o morebitnih drugih štipendijah. Profesorji visoke in srednje stopnje so med drugim opravljali naloge inšpektorjev na *Srednji glasbeni šoli* v Mariboru (ustanovljena 1945) in na nižjih glasbenih šolah po Sloveniji.⁸⁴ Ob koncu študijskega leta 1951/52 in na začetku naslednjega je na srednji stopnji diplomiralo kar 31 kandidatov. Štirinajst je bilo pianistov (Vita Benedik, Breda Strniša, Jasna Tiringer, Nada Verbič, Erminij Ambroset, Ida Kološa,

---

81 Arhiv AG, Knjiga NGŠ-SGŠ-AG diplome 1944/45–1951/52.

82 Arhiv AG, Fascikel Šolska poročila od 1945/46 do 1955/56. Poročilo Akademije za glasbo in Srednje glasbene šole za šolsko leto 1951/52 (brez paginacije).

83 Prav tam.

84 Prav tam.

Miroslava Kolšek, Ivo Levanič, Eva Samsa, Karel (Ati) Soss, Majda Sporn, Ana Živec, Alojzija Peršič in Sonja Markizetti), sedem pevcev (Cvetka Ahlin, Jože Bajt, Dana Ročnik - Holz, Mišo Kurajica, Ivica Kurent, Jasna Sfiligoj in Marjan Štefančič, dolgoletni basist Slovenskega okteta), flavtistki Marjanca Wohinc in Anica Bratuša, trobentača Jakob Sambolec in Egon Zafred, klarinetist Franc Povše, pozavnist Silvester Tamše, violinist Rok Klopčič (koncertni glasbenik in dolgoletni profesor na *Akademiji za glasbo*) ter trije na teoretsko-učiteljskem oddelku (Mirko Rebolj, Marjan Fajdiga in Sonja Jazbec).⁸⁵

Zadnje leto sobivanja dijakov in študentov *Akademije za glasbo* je slabo dokumentirano. Ustanovo je še naprej vodil Julij Betetto, ki si je vseskozi prizadeval tudi za izpopolnjevanje učnih načrtov na solopevskem oddelku.⁸⁶ Ohranjen je seznam študentov akademske stopnje (85 študentov) ter zaposlenih učiteljev. Glede na prejšnje leto je bilo le malo sprememb. Na srednji stopnji so poslej med redno zaposlenimi poučevali skladatelji Matija Bravničar (nauk o inštrumentih, kontrapunkt, glasbena teorija), Marjan Kozina (harmonija) in Karol Pahor (harmonija, oblikoslovje). Javni nastopi študentov in dijakov so se vrstili po ustaljenem redu v prostorih šole na Vegovi ulici in v dvorani *Slovenske filharmonije*, prav tako pa tudi izven Ljubljane, na primer v glasbenih šolah na Ptujju in v Mariboru, dlje vpliv *Akademije* in njene *Srednje šole* ni segal.⁸⁷ O diplomantih srednje stopnje v *Arhivu Akademije za glasbo* ni podatkov, prav tako ni nikakršne dokumentacije, ki bi pojasnila, kaj je povzročilo izstop *Srednje glasbene šole* iz *Akademije* ter kako je potekalo ločevanje in osamosvajanje *Srednje glasbene šole*.

Srednja glasbena šola v Ljubljani je v letih 1939 in 1953 delovala v turbulentnih družbeno-političnih časih, vendar je kljub temu opravljala izjemno poslanstvo, ne le kot vzgojno-izobraževalna ustanova, ki je skrbela za podmladek *Akademije za glasbo*, temveč tudi kot sredina, kjer so se srečevale in glasbeno izobraževale generacije slovenskih intelektualcev. To obdobje je bilo zelo naklonjeno izobraževanju pevcev in pianistov. Prvih gotovo po zaslugi karizmatičnega umetnika, pedagoga in vodje Julija Betetta, ki je znal mlade motivirati za pevski poklic ter skrbeti za njihovo sistematično izobraževanje in vključevanje na operne in koncertne odre, klavir pa je bil tudi v obravnavanem obdobju priljubljen inštrument meščanskih sredin, vse bolj pa tudi sredstvo za pridobivanje pedagoške izobrazbe in zaposlitve v glasbenem šolstvu. V primerjavi z nekaterimi prejšnjimi obdobji, kot je doba ljubljanskega

---

85 Arhiv AG, Knjiga NGŠ-SGŠ-AG diplome 1944/45–1951/52.

86 Arhiv AG. Mapa Učni načrti 1948. V to mapo je vključen tudi Betettov rokopis o prenovi učnih načrtov za solopetje, datiran v leto 1953.

87 Arhiv AG, Fascikel Šolska poročila od 1945/46 do 1955/56. Leto 1952/53.

Konservatorija, se poučevanje violine in drugih godal ni izrazito povečevalo, pač pa je od ustanovitve *Glasbene akademije* in njene *Srednje glasbene šole* do konca 40. let prejšnjega stoletja opazna počasna, a vztrajna rast absolventov pihal in trobil. Tako se je na Slovenskem počasi zaključevalo desetletja trajajoče obdobje pomanjkanja izobraženih pihalcev in trobilcev. Posamezni so se po zaključeni srednji stopnji šolali na *Akademiji za glasbo* ter postali stebri učiteljskega kadra v nižjih in srednjih glasbenih šolah in pedagogi ljubljanske *Akademije za glasbo*. Prav njen *Oddelek za pihala, trobila in tolkala* je v današnjem času najštevilčnejši in tudi zelo uspešen.

Srednja glasbena šola je v obravnavanem času postavila temelje baletnega in igralskega izobraževanja, pri čemer je njena vloga neprecenljiva. Ob umetniških smereh pa je utemeljila tudi izobraževanje bodočih učiteljev glasbenoteoretičnih vsebin, vplivala na razvoj oddelkov za kompozicijo in dirigiranje ter pedagoškega oddelka Akademije za glasbo. Slednji je zares polno zaživel sredi 60. let prejšnjega stoletja in ima danes osrednjo vlogo pri razvoju glasbenopedagoške stroke na Slovenskem. Sobivanje srednješolske in akademske stopnje glasbenega izobraževanja je bila v danem času najbrž optimalna rešitev za razvoj slovenskega glasbenega šolstva. Obe tvorbi sta dodobra utemeljili glasbenoizobraževalni sistem in utrdili zavedanje, da je sistematično glasbeno izobraževanje eden pomembnih temeljev narodove samobitnosti.

Literatura

Arhiv Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani.

Bohak, Tina. *Julij Betetto in njegova vloga v razvoju glasbenega šolstva na Slovenskem* (diplomska naloga). Ljubljana: Akademija za glasbo, 2009.

Bohak, Tina. *Julij Betetto (1885–1963), nestor opernih in koncertnih pevcev*. Ljubljana: Akademija za glasbo, 2015.

– *Bukovec, Vilma (1920–2016). Slovenska biografija*: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1020620/> (dostopno 12. 6. 2019).

Budkovič, Cvetko. *Razvoj glasbenega šolstva na Slovenskem 2*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1995.

Izvestja Glasbene akademije in Srednje glasbene šole. Ljubljana: Glasbena akademija in Srednja glasbena šola. Izvestja za leta 1939/40, 1940/41, 1941/42, 1942/43, 1943/44.

Košir, Marko, Bedjanič, Peter. *Valerija Heybal: pozabljena slovenska primadona*. Maribor: Pro Andy; Zagorje ob Savi: Fundacija Ladko Korošec, 2017.

- Kuret, Primož. *Sto slovenskih opernih zvezd*. Ljubljana: Prešernova družba, 2005.
- Letno poročilo za šolski leti 1945–46 in 1946–47. Ljubljana: Rektorat Akademije za glasbo v Ljubljani, 1947.
- Neubauer, Henrik. *Ljubljanska Opera med drugo svetovno vojno 1941–1945*. Ljubljana: HB, samozaložba, 2012.
- NUK, Glasbena zbirka, fond Akademija za glasbo.
- Perovšek, Jurij. »V zaželjeni deželi«. *Slovenska izkušnja s Kraljevino SHS / Jugoslavijo 1918–1941*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2009.
- Plevnik, Ida. *Vilma Bukovec* (diplomsko delo). Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2012.
- Ravnihar, Vladimir. *Mojega življenja pot. Spomini dr. Vladimira Ravniharja* (ur. Cvirn, J., Melik, V., Nečak, D.). Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstvena zbirka Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete, 1997.
- Rotar Pance, Branka. Pedagoško delo K. Pahorja na Akademiji za glasbo. V: *Pahorjev zbornik*, ur. E. Škulj. Ljubljana: Akademija za glasbo, 2005. 55–72.
- Službene novine Kraljevine Jugoslavije*, št. 179, LX, I. 21, 9. 8. 1939.
- Sukljan, Nejc. Tržaško vprašanje in Tržaška filharmonija. V: *Muzikološki zbornik LIV/2* (2018). 223–280.
- Šaban, Ladislav. *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda*. Zagreb: Hrvatski glazbeni zavod, 1982.
- Učni načrt Akademije za glasbo v Ljubljani*. Ljubljana: Rektorat Akademije za glasbo v Ljubljani, 1946.
- Ukmar, Kristijan. Življenjska pot Vilka Ukmarja, *Vilko Ukmar 1905–1991*, v: Tematska številka *Glasbenopedagoškega zbornika Akademije za glasbo v Ljubljani*. Ljubljana: Akademija za glasbo, 2006. 3–7.
- »Uredba o umetniških šolah«, *Slovenec* 67 (1939), 181a: 2.
- Zupančič, Maruša. *Razvoj violinske pedagogike in šolstva na Slovenskem od začetka 19. stoletja do začetka druge svetovne vojne*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-Q7AZJ2DJ>